

Cēsu novads ir bagāts ir kultūrvēsturiskā mantojuma krātuvēm. Vēstures liecības glabājas arī biedrī-

bu un entuziastu veidotos krājumos. Patlaban tiek veidota atsevišķa iestāde, kas apvienos akreditētos muzejus, bet darba grupai viens no uzde-

vumiem ir arī apzināt novadpētniecības ekspozīcijas. Jaunās iestādes uzdevums būs arī kartēt visus objektus, kuros glabājas kultūrvēstures liecī-

bas, ieskaitot privātos muzejus, kolekcijas, krājumus.

Biedrības sāka vēstures liecību vākšanu. Vai būs turpinātāji?

LĪGATNES kultūrvēsturisko mantojumu līgatnieši gadu gaitā turējuši godā, pētījuši, par to stāsta tūristiem.

Līgatnē ir Papīra muzejs, Tautas zvejnecības aroda muzejs. Abus dibinājušas biedrības, kurās viens no dalībniekiem bija Līgatnes novada pašvaldība. Cēsu novada pašvaldība darbību biedrībās pārtrauca. Vēl ir pašvaldības izveidots papīrfabrikas strādnieku dzīvoklis. Tas ir Cēsu novada Uzņēmējdarbības un tūrisma aģentūras pārziņā. SIA "Līgatnes papīrfabrika" un Līgatnes novada pašvaldība 2013.gadā izveidoja Līgatnes Vēstures biedrību. Mērķis - papīrfabrikas, strādnieku ciemata, papīra ražošanas attīstības vēstures izpēte, papīra ražošanas industriālā mantojuma saglabāšana un popularizēšana, vēsturiskās pašapziņas paaugstināšana, lokālpatriotisma veicināšana. Piesaistot finansējumu, tika iegādāts aprīkojums muzeja izveidei.

"Biedrība juridiski pastāv. Tāda SIA "Līgatnes papīrfabrika" vairs nav, arī pašvaldība no biedrības izstājusies," stāsta bijušais Līgatnes novada vadītājs Ainārs Šteins un uzsver, ka nav runa tikai par muzeju kā telpu, bet visiem papīrfabrikas vēsturiskajiem materiāliem. "Pašvaldība ir tālu no šiem jautājumiem, bet tāpēc nedrīkst aiziet nebūtībā vērtības," atgādina līgatniešis.

2015.gadā, kad SIA "Līgatnes papīrfabrika" bija likvidēta un fabrikai saimnieka nebija, bied-

rība rīkoja talku, lai kaut nedaudz sakoptu pamesto. "Kantora ēkā visiem pieejamu atradām fabrikas vēstures arhīvu. Tie ir materiāli, sākot no 19.gadsimta. Tur bija grāmatās sašūti papīra paraugi, parādot, kas kuru dienu ražots. Ūdenszīmju, akvareļa, rakstāmpapīrs, papīrs ar cara laika ģerboni, kartes, arhitektoniskie zīmējumi, fabrikas plāni, rasējumi. Fotografijas no dažādiem laikiem. Bija skaidrs, ja atrastais tur paliks, tiks izvazāts, ies bojā," stāsta A.Šteins. Materiāli tika savākti, nogādāti kultūras namā. Tur tie aizvien glabājas. Pašvaldība finansēja, lai materiāli kaut nedaudz tiek sistematizēti, bet darbs netika pabeigts.

"Teikt - nesaglabāsim savu vēsturi, nepētīsim, jo tas šobrīd nav svarīgākais, - ir bezatbildīgi. Taču vēstures entuziasti ir vecākā paaudzē, nav jauno, kas to dara. Bijušas sarunas ar līgatniešiem, interese ir, veidojas domu-biedru grupa, kuri varētu darīt, jo risinājums ir jāatrod," saka A.Šteins un piebilst, ka jūtas atbildīgs par Līgatnes vēstures liecībām. "Skaidrs, ka ar muzeju nepelnīs, tie būs tikai izdevumi. Cerams, kad papīrfabrika atjaunosies, tur būs vieta arī muzejam. Bet tie ir gadi."

Tagadējais Līgatnes papīrfabrikas īpašnieks Edgars Ricevs atklāj, ka ir interese par Papīra muzeju. Pērn bijušas sarunas, ka to, kas pieder Līgatnes Vēstures biedrībai, varētu pārņemt. "Jautājums jārisina juridiski, bet biedrības patiesībā nav. Trūkst skaidra redzējuma, kas ko dara un kurš par to maksā. Jāatrod finansējums, lai materiālus sistematizētu, apzinātu, kādas tur ir

vērtības. To var izdarīt speciālisti," teic E.Ricevs.

Cēsu novada pašvaldības Līgatnes apvienības pārvaldes vadītāja Līga Medne uzsver, ka materiāli juridiski nevienam nepieder. Pašvaldības šī brīža uzdevums ir saglabāt, lai tie nepazūd. Ja materiālus atdod privātpersonai, jāzina, kas tiek atdots, jo viss glabājas pašvaldības telpās un par vērtībām tai ir morāla atbildība.

Tautas zvejnecības aroda muzeju jeb tautā sauktu par maliņu muzeju 2013.gadā izveidoja pašvaldība, biedrība "Līgatnes kras-ti", Gaujas Nacionālā parka fonds un Makara tūrisma birojs. Šeit apskatāmi rīki, ar kādiem kopš 20. gs. sākuma Gaujā iegūtas zivis, vairums ir to, kurus konfiscējuši zivju inspektori. "Tur viss notiek, interesenti brauc, ir gidī, vada ekskursijas," stāsta līgatniešis un dalās pārdomās: "Viens ir izveidot biedrību, īstenot projektus, bet vienmēr ir jautājums par ilgtermiņu. Biedrības īsteno sabiedrībai noderīgus projektus, pašvaldībai nav jātērē resursi. Kamēr ir projekti, viss kārtībā, bet arī padarītā uzturēšana prasa izdevumus. Ne katrā biedrībā to spēj."

2016.gadā pašvaldība vienu no strādnieku dzīvokļiem atjaunoja un iekārtoja tādu, kādā dzīvoja papīrfabrikas ģimenes. "Par strādnieku dzīvokli ir tūristu liela interese," pastāsta Līgatnes Tūrisma informācijas centra speciāliste Natālija Kaula. Tūrisma speciālistes arī rūpējas par dzīvokli, to kopj. Tā kā dzīvoklī nav apkures, uzturēšanas izdevumi ir minimāli. □

Kambarī muižai piederīgais

VESELAVAS muižā jau vairāk nekā 20 gadus apskatāms Seno lietu kambaris.

Tautas nama vadītāja Emerita Gruzde pastāsta, ka tas izveidots ar pagasta ļaužu dāvinājumiem. "Tolaik muižas ēka nebija atjaunota. Tūristi brauca, varējām parādīt unikālos skursteņus, neko vairāk. Tad Rudīti Ignatjevu pamudināja vākt to, ko veselavieši meta ārā. Kādas mājas pagalmā viņa pamanīja, ka ugunskurā tika dedzinātas vecas mēbeles, koka darbarīki, droška, pārzāģēta uz pusēm, tika atdota ugunij," stāsta E.Gruzde. Tā pamazām veidojās kambaris. Tajā ir tas, kas piederīgs muižas sadzīvei un saimniekošanai tīrumos, kūtīs, dravās, virtuvē.

"Gadu gaitā tika atdotas arī padomju gadu liecības, priekšmeti. Tie patlaban gan nolikti malā. Bet pagājušā gadsimta sākuma priekš-

metu mums ir daudz," saka E.Gruzde un uzsver, ka kambaris atrodas muižā un tajā pieder tas, kas ar to saistīts. Te var redzēt koka medus sviēdi, sviesta kuļamo mašīnu, piestas, zirglietas, koka darbarīkus, dažādus virtuves rīkus.

Aizvien kambarim tiek nodotas dažādas lietas. Pērn kambaris papildinājies ar šujmašīnu un aušanas piederumiem. "Tos nodeva kundze gados, viņas māte audusi jostīnas, prievītes, žēl mest ārā. Ir veselavieši, kuri radiem, draugiem ar lepnumu rāda, ka tieši šos priekšmetus viņi te nodevuši," atklāj E.Gruzde un piebilst, ka tas, kas muzejiem nešķiet interesants, kambarī ir saistošs apmeklētājiem, kuri katru eksponātu cītīgi apskata, par to izjautā.

"Kambaris atrodas muižas virtuvē. Nākotnē ir daudz iespēju, kā izmantot savāktos priekšmetus. Tos izmanto pagasta teātris kā rekvizītus," pastāsta E.Gruzde. □

Jāmāk pārsteigt tūristus

CĒSU novada Tūrisma attīstības aģentūras direktore Madara Lasmane vērtē, ka ne vienmēr jābūt akreditētam kā muzejam, lai būtu interesants apmeklētājiem.

"Mazie muzeji, krātuves, kuras veidojuši entuziasti, ir ap-

brīnas vērti. Dzirdēt stāstījumu, kāpēc tiek veidota kolekcija, kā tas notiek, vienmēr ir interesanti. Reizē arī iespēja satikt aizrautīgus cilvēkus, kuriem ir būtisks tas, ko viņi dara. Viņi ir optimisti, dara to, kas patīk, interesē, un par dzīvi nesūdzas," saka M.Lasmane un uzsver, ka tūristi meklē savdabīgas, ne tik formālas vietas. □

Vieta, kur meklēt jaunpiebaldzēnu saknes

JAUNPIEBALGĀ 1977.gadā tika izveidots skolas vēstures muzejs. Kopš 1991.gada tas ir Jaunpiebalgas novadpētniecības muzejs, atsevišķa pašvaldības struktūrvienība.

"**B**ieži cilvēki saka - ņemiet albumu, vecas lietas, jauniem nevajag, sadedzinās. Tā krājums veidojies," stāsta muzeja vadītāja Vēsma Johansone un uzsver, ka muzejs darbojas atbilstoši prasībām, tikai nav nodrošinātas tehniskās prasības. "Mikroklimats netiek nodrošināts, ēku arī neapsilda. Bet pārējais ir kā muzejā, uzskaitē tiek veikta. Muzejs atrodas koka ēkā, mitruma, pelējuma nav," pastāsta muzeja vadītāja.

Muzeja fondā ir 3356 vienības,

papildfondā - 14 639. V.Johansone ar lepnumu stāsta par unikāliem materiāliem. Tās ir fotogrāfa Artūra Dulbes fotogrāfijas, kas iegūtas no jaunpiebaldzēniem. Fotogrāfa Kārļa Šķestera darbi, kas pagājušā gadsimta sākumā izstādēs saņēmuši godalgotas vietas. Ir daudz fotogrāfiju par jaunpiebaldzēnu sadzīvi, kultūras notikumiem. "Kad likvidēja Piebalgas pamatskolu, skolas vēsture nonāca muzejā. Ir materiāli par Jāņaskolu, muzeja veidošanu, Jāni Sudrabkalnu. Papildfondā ir avižu izgriezumi, grāmatas par novadniekiem, noderīgi materiāli pētījumiem," pastāsta V.Johansone.

Muzeja materiāli noderējuši nevienam vien vēstures entuziastam un pētniekam, tos izmantojot, sagatavotas un izdotas vairākas grāmatas par Jaunpiebalgu un jaunpiebaldzēniem. Arī rakstniece Inguna Bauere, rakstot kultūrvēsturiskos romānus, faktus meklēju-

si muzejā.

Gadā Jaunpiebalgas muzeju apmeklē ap 300 interesentu. V.Johansone atklāj, ka šai vasarai jau pieņemtas četras ekskursijas, apmeklētāji bijuši arī februārī. Iespējams, ieinteresējis Piebalgas kultūrtelpas kā nemateriāla kultūras mantojuma statuss Piebalgas pagastiem.

Pērn muzeja budžets bija 3736 eiro. Tā ir alga un muzeja darbības nodrošināšanas izdevumi, arī līdzfinansējums *historia.lv*, kur regulāri var lasīt pētījumus par Jaunpiebalgu, apskatāmas arī fotogrāfijas no muzeja krājuma.

Ieceru V.Johansonei daudz. Viņa atzīst, ka agrāk bijis vienkāršāk tās īstenot, jo vietējie deputāti atbalstīja gan grāmatu izdošanu, gan pētījumus. Tagad ceļš krietni garāks, jāraksta projekti, lai piesaistītu finansējumu.

Novadpētniece iecerējusi savākt informāciju par katru Jaunpie-

balgas viensētu. Arī tām, kuru vairs nav. "Kaut vai skurstenis palicis, bet tur dzīvoja dzimtas. Kāds bijis to liktenis? Daudz var uzzināt baznīcu grāmatās, braukšu arī uz mājām," atklāj V.Johansone un atgādina, ka šogad Piebalgai ir 800 gadi, tādēļ gan pašiem par sevi vairāk jāuzzina, gan citiem jāstāsta. "Muzejs ir vieta, kur meklēt jaunpiebaldzēnu saknes, identitāti," pārliecināta novadpētniece.

Pirms 20 gadiem Zosēnos tika atvērta Piebalgas mākslas darbu krātuve. Tajā glabājas unikālas vērtības: Jāņa Valtera, Jāņa Jaunsudrabiņa, Jāņa Cielava, Ernesta Brastiņa, novadnieku Hermaņa Aplociņa, Jēkaba Strazdiņa, Jāņa Titāna gleznas, kā arī medaļu mākslinieka Jāņa Strupuļa darbi. Krātuves telpas iekārtotas atbilstoši mākslas vērtību glabāšanai. Vasarā tūristi brauc uz Zosēniem, pasākumiem Skrāgu

krogā, iegriežas arī krātuvē. Mākslas darbu krātuve ir kultūras nama pārziņā.

Jaunpiebalgas pagastmājā iekārtota Ķeņa istaba. Te tūristus gadiem uzņēma Ķencis (Dzidra Kuzmane), tagad veselības dēļ to vairs nedara. □

Lappusi sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".